

Udvalg af Jens Worms efterladte Samlinger.

Ved Sognepræst **Vilhelm Bang.**

Idet jeg herved meddeler nogle flere af de literære Efterladenskaber efter Professor Jens Worm (se Kirkehist. Saml. 3 R. VI. S. 766—85), skal jeg først gjøre en Berigtigelse angaaende de Ord, hvormed jeg indledede de tidligere Smaastykker. Naar jeg S. 766 skrev, at Rektor O. Worm testamenterede sin Bogsamling til Horsens Skole, da er dette ikke korrekt; men Misforstaaelsen, som har fremkaldt min Ytring, er saare let forklarlig og derfor, som det maa haabes, tilgivelig. Jeg mindedes nemlig — og Mange ville vistnok med mig mindes det endnu — fra min Skoletids første Aar indtil 1857, medens den gamle Latinskolebygning i Horsens endnu benyttedes, at i et af Klasseværelserne, den saakaldte „lille Skole“, ud mod Kirkegaarden, vare Væggene aldeles bedækkede med gamle Bøger i blaamalede Reoler, og at over den ene Dør stod malet med store Bogstaver: *Donum Wormianum*; Traditionen vidste at berette, at dette var O. Worms Bibliothek, som var skjænket til hans kjære Skole af den berømte Skolemand, hvis Navn endnu stadig nævnedes med Pietet saavel i Byen som i Skolen, og om hvem vi Disciple daglig mindedes ved det smukke Monument paa

hans Grav tæt ved Skolen, med Gravskriften, han havde skrevet over sig selv:

»Nu er Tvivl og Sorg og Smerte
Svundne med mit brustne Hjerte,«

og med hans skønne og for ham saa træffende Valgsprog:
»Nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam.«

Efter at Meddelelsen i »Kirkehist. Saml.« var trykt, blev jeg opmærksom paa en Notits i 19. Bind af J. Møllers Nyt theologisk Bibliothek, af hvilket Binds Indhold omtrent to Tredjedele er helliget Worms Minde, dels ved Aftryk af en af hans Skoletaler, dels ved hans Biografi, dels ved et Udvalg af Breve fra ham; S. 291 i nævnte Bind meddeles en Oplysning fra en af Worms kjæreste Disciple, E. P. Rosendahl (der døde 1876 efter 1853 at have taget sin Afsked som Rektor ved Nykjøbing Kathedralskole), angaaende Auktionen efter Worm; han skriver: »Worms Bogsamling, af hvilken dog en Del var taget ud, udbragtes til 1200 Rbd. Theologica blev slet betalte. Meget gik til Hamborg, formodentlig til Nestler; noget gik til Haderslev; mere, endog adskilligt henhørende til dansk Sprog og Literatur, til Skolebibliotheket i Flensborg. Horsens Skolebibliothek blev vel forsynet og med gode Ting.«

For at faa nogen yderligere Oplysning om, hvorledes det egentlig har forholdt sig med denne Sag, henvendte jeg mig til min fordums Lærer, Cand. theol. M. R. Schmidt, som siden 1846 har været Adjunkt ved Horsens Skole, fra hvilken han dimitteredes 1833, saa han er en af de faa endnu levende af Worms Disciple. Han svarer bl. A. saaledes: »Worm efterlod en betydelig Bogsamling, hvoraf noget blev solgt og noget blev skjænket til Skolen; men jeg veed ikke, hvor stor den skjænkede Bogsamling var, kun at den var betydelig; hvor stor den var, kunde der ganske vist skaffes Oplysning om, men det vilde være meget besværligt; thi Bøgerne ere nu ikke længere afsondrede fra vort Bibliotheks øvrige Bøger. Hvad jeg

endvidere ikke veed, og hvorom det synes umuligt at skaffe nogen Oplysning, er, hvem denne »Donum« egentlig skyldes, om det er ham selv, hans Enke eller hans Søn; — en af dem maa det være.«

1. To Breve fra Christopher Giessing til J.Worm.

Giessings Levned, saaledes som han selv har meddelt det til J. Worm (se Kkh. Saml. 3 R. VI, 780—5), burde maaske rettest have været ledsaget af et Brev, eller snarere et Dobbeltbrev, der er fulgt med hans Meddelelse til Worm, men først senere er fundet i det store Kaos i de wormske Samlinger.

Ydmygst Pro Memoria.

Underdanig og skyldig Taksigelse fremsendes for Deres Velbyrdigheds under 8 Sept. a. p. gunstig mig tilsendte Efterretninger.

Herhos fremsendes allerydmygst: 1. En Supplic fra min Kone. 2. Ad. Andr. Fugls korte Curriculum vitæ, om det maatte have Sted i Deres Supplement i sin Tid.¹⁾ 3. Mit ringe Levnedes Løb efter gunstig Forlangende, hvoraf Deres Velbyrdighed i sin Tid behagelig ville anføre i Deres Supplement efter eget Behag. Herhos fremsendes allerydmygst et Exemplar af S. T. Hr. Prof. Pontoppidans Brudevers til behagelig Gjennemlæsning.

Hvad jeg ellers allerydmygst har at bede om, er følgende: Ligesom sal. Hr. Treschow har p. 146 beklaget, at han ej kunde give, uagtet al Umage, fuldstændigere Underretning om Jubellæreren D. Casp. Bartholin, saaledes maa jeg beklage, at jeg ej kunde give, uagtet al min Umage,

¹⁾ Findes i Worms Lexikon III, 232-3

fuldstændigere Underretning om Broderen D. Hans Bartholin, som ligeledes var Jubellærer, men ej af sl. Hr. Treschow anført; thi beder jeg Deres Velbyrdighed at unde mig om disse 2de den Underretning, De maatte have blandt Deres Collectanea, til Indrykkelse blandt mine Jubellærere, hvorhos jeg vilde hosføje deres Stamtavle videre udførlig, end enten velbemelte Hr. Treschow eller Hofmann har leveret os den.

1. Udi velbemelte lærde Hr. Hofmanns Samling af Fundatzer ere adskillige rare genealogiske Tabeller, men nogle ufuldstændige, hvilke jeg til min Samling ønskede mig. Saaledes vilde jeg ydmygst udbede mig: De Wormers Stamtavle, og derhos underrettet, om M. Jacob Worm, som hos Zwerg i Siellandske Cleresi er p. 364 anført, er af Familien?

2. De Finkers Stamtavle, som kortelig er anført i Hr. Hofmanns T. I. p. 156. Udi Jubellærer Finkes Historie melder Hr. Treschow om 3 Sønner og 6 Døttre, men nævner ikkun 1 Søn: Jacob Finke, Prof. Hafn. — Udi Hr. Hofmanns Stamtavle anføres dog Broderen Caspar Finke, og kaldes Prof., men hvor? — Der anføres og hans Datter Birgitte Finke *Frid. Kranen, hvilken Efterretning Hr. Hofmann nok har haft udi Heimreichs Nord-Frisische Chronik p. 224, hvor D. Thomas Finkes Frues, Søster Iversdotters, Stamtavle anføres. Jeg veed ej, hvor bemeldte Hr. Caspar Thomæ Finke har været Professor eller med hvem gift? om det maaske er den Casparus Finckius, S. S. Theol. Prof. publ. et Ecclesiastes, der tilligemed de andre Prof. til Giessen har gjort Epigrammata, foran anførte udi Hr. Dr. og Prof. Balthasar Meisneri Philosophia Sobria, tr. Lubecæ 1613. 8. hvorom jeg udbeder mig Underretning.

3. Er der noget blandt den sal. Hr. Henning Arnis. Irgens Msster, som kunde hjælpe til hans Stamtavle, da hav den Godhed at unde mig det.

4. Har Deres Velbyrdighed noget udførligere om den i Deres Lexic. p. 121 anførte Jubellærer M. Christen Blichfeld og hans Stamtavle, da anmoder jeg ydmygst om samme.

Vores Provst Schultz har 1737 udgivet en Dissert. de utilitate Historiæ Literariæ, qvam Theologiæ Studioso præbet. Dersom han ej findes udi Deres Tom. II, naar den udkommer, vil jeg gjerne sende hans Curriculum vitæ.

Cæterum, ne detineam Te alias satis occupatum, divinæ protectioni commendatum bene et feliciter valere ex animo precor et exopto.

Roesk. d. 12. Febr. 1773.

Giessing.

P. S. Vores lærde Prof. Lysholm er da gaaet i Evigheden, men hvem der skal succedere, er endnu ubevidst; nogle mene som billigt Conrector Saxtorff, andre sige Prof. Riesbrich og andre Prof. Abr. Kall. Men den faaer det nok, som aarlig vil betale mest af den Gjeld, han til Skolens Cassa efterlod, som skal være over 3000 Rdlr., foruden ligesaa stor Gjeld til andre, eftersom Ordet gaaer. De har i disse Dage registreret og vurderet alting endog til det nøjeste.

Velædle og Velbyrdige

Høylærde og Høystærede Hr. Professor Worm!

I Aarhus lever en gammel fattig og forladt, men gudfrygtig Enke, Karen Sigvard Murmesters. Hun har baade i Corsør og Aarhus tjent Sl. Mag. og Rector Peder Saabye, og paa Skolegaarden i Aarhus var som en Pleye Moder eller Gaal-Amme til hans efterladte Smaa, altsaa til min Kone Anna Birgitte Saabye, som har en besynderlig Kjærlighed til denne gamle Enke, men beklager, at hun ej er saa lykkelig at kunne i Alderdommens Elendighed række denne trængende en hjælpsom Haand; derfor hænger min Kone mig over, at jeg skal anmode Deres Velbyrdighed og siger, jeg skal skrive:

»For den brave Sl. Frues Skyld, der har til Verden baaret Hr. Professor Worm, men til Daaben baaret Anna Birgitte Saabye, vilde Deres Velbyrdighed hos højædle Højærværdighed til Hospitalet at nyde gunstigt forhjælpe den

fattige gamle Karen Sigvards, som i 14 Aar
tjente hos Rector M. Peder Saabye, men i al
sin Tid har levet gudfrygtig.«

Thi vilde Deres Velbyrdighed ej ugunstig optage denne
min Kones ydmyge Begjæring og Ansøgning, hvorved hun
ønsker Dem med dydige Frue længe og vel lykkelig at leve,
til hvilket oprigtige Ønske jeg siger Amen! og henlever
med megen Højagtelse

Deres Velædle Velbyrdigheds

ringe Tjener

Roeskilde d. 12. Febr. 1773.

Giessing.